Излази три пута на недељу: Уторником, Четвртком и Суботом.
Стаје у Србији на годину 120 гр., на 6 мес. 60 гр., на 3 мес. 30 гр.; а у Аустрији: на годину 12 фор., на 6 мес. 6 фор., на 3 мес. 3 фор. без штемпларине.

ВИДОВ ДАН.

За огласе плаћа се по 2 гр. ч. од врсте за три пута.
Ненаплаћена писма примају се само од дописника и шаљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Обе су у старом здању бр. 59.

БРОЈ 82. У Београду, 27. Јула 1865. ГОДИНА V.

☞ Од првог Августа отвора се нова претплата за „*Видов Дан*“, која у Србији износи месечно по 10 гр. ч. а у Аустрији по једну форинту без штемпларине. Нови уписници, који претплате од 1. Августа до конца Декембра, добиће *бесплатно* у књизи за се прештампане све чланке, који сад излазе у овом листу „о питању народности у Угарској“, само нека изволе послати 20 кр. за поштарину.

Од некога времена читамо у понеким новинама, да се ствар полабских војводства може Пруској у корист решити кад би се Аустрији дала накнада на доњем Дунаву.

У овом новинарском гласу, коме наравно не дајемо никакве важности, чудесно је то, што европска штампа може у години 1865-тој листове своје пунити таковим чим.

Човек не треба да је идеалац па да верује, да дух света једнако држи народе у напретку, и да су народи тим способнији да стоје на својим ногама у колико су старији. Као што појединац човек бива старији па с годинама и самосталнији и за самосталност способнији, тако је и код народа, но само с том разликом, што је појединим људма време измерено по годинама, у народа пак мери се по вековима. Народ не изађе из слаботиње младићке за неколико година, али кроз векове изађе.

Народи европски — па и они, који још не сијају у пуној светлости цивилизације — одавно су изашли из година детињских, где тутори располажу с њима често и без њих. Почем се пак духови прво буде на чистом засебном пољу, то су већ поодавно сви кругови народног живота испуњени духом живим и јаким, који народима не да да на миру гледају шта се с њима ради, него их снажи за самосталност која ствара и пресуђује. Народи нису више спице у точку светске историје, које туђе руке потискују, него сами историју праве и садржину њену пуне.

Да је то тако, сви изображени па дакле и новинари имају неоспорна доказа у ономе што се учинило године 1815.

Три велика, три мања, и много малих владалаца и најсјајнији политични капацитети европски скупише се пре 50 година у старом граду Бечу, да народима, који се за бурних 25 година потискоше са свога старог положаја, ток среће опет доведу у мирно корито, да „мир“ утврде. Људи ти радише дуго и живо, препираше се и свађаше, па на послетку направише Европи нову карту. Но докле им трајаше то што су израдили? Ни онолико колико су они сами трајали — десет година беху доста да посао конгреса изветри! А за што? Јер неколицина дипломата хтеде да пресуди судбину народима не узимајући за правац праве интересе народне. Тако поделише Саксонце на двоје и једну половину дадоше Пруској, као да Саксонци не осећају да су једно те да их можеш цепати а да их то не боли? Зар су Млечићи и Геновљани тако били без чуства и права сваког, да су се смеле њине државе разорити па од суверенских народа направити покорни удови туђих органа? Зар Лауенбурщци нису заслуживали да се с њима поступа као с људма, него да их могоше прво Хановеранској а после Данској уступити? Зар Пољаци нису заслуживали да се као народ узму у призрење, него да се од целине оцепи један део па преда Пруској само да Пруска добије свезу међу земљама на источном мору и Слезијом? Ово гажење вечитих, неприкосновених права народних, које и данас стоји као поруга деветнаестом веку, доиста беше ужасно, али и казна не изостаде дуго. Створови конгреса од 1815 тиме, што се не могоше и не могу да одрже, показаше како дипломати, који су ту радили, нису имали довољне ошроумности, и зато им историја не ће издати сјајна сведочанства.

Јест, народи европски толико су зрели, да се више не даду за слепа оруђа, и умеју сами да заступају своја права. Ма да и немају данас сви народи још силе и снаге да сами пресуде своју срећу, али су снажни доста да не даду ни да им други пресуђују. Ово стоји нарочито за народе на Дунаву, као што нас историја учи.

У ствари дакле није могућно да се обнови година 1815, нити на то помишљати може политичар с критичким умом. Али европског журнала није достојно ни спомињати такве гласове, ма да штампа и не би представљала висину политичне интелигенције него би стајала само на општем равњу времена. Богу хвала — време је у неврат отишло где се пазар могао проводити с народима, као што је у неврат отишло и време, где се због религиозних ствари могаху земље преобраћати у развалине а људи у лешеве крваве. Народ свак има сад толико народне свести, да управо сачињава прву велику силу, и према тој народној свести све друге велике силе мале су.

Жалосно је само што — као што рекосмо — има их и данас, који ту истину губе из вида.

У Сарајеву је сад скоро учињено неко насиље не само противу људи но и противу целог духа времена, на име — затворена је школска књижарница и многе књиге уништене.

Догађај овај — у колико је по себи очевидан — морао је узрока свог имати у нечему другом а не у стварима месним, а из дописа, који ниже сопштавамо, узроци се ти виде јасно. Ми их појимамо, али не појимамо да су умесни нити да коме приносе какве користи.

Дух времена не да се ухватити као што се ухватити не даду ни сунчани зраци, — он продире кроз све запреке. Мудрост данашњих државника састоји се у томе, да тај дух не отуђе од себе но да га направе да им је пријатељ. Ко то не уме, тај није државник, тај рђаво служи свог господара.

Но ми остављамо нека говори поменути допис, који овако гласи:

* **У Маглају**, 15. Јула. Неки дан се држао код везира мецлис, који је све од самих великих чиновника састављен био. На име ту су били Рићај-ефендија, Абдула-ефендија Узунија, Суруља-ефендија, Мула-ефендија, Рашид-ефендија, Београђанин, као везиров секретар.

У том се мецлису саветовало шта имају чинити са српском школом. Било је различитих говора против школе, и само је један Абдула-ефендија Узунија држао страну Хришћанима, и доказивао да су Сарајлије Хришћани поштени људи, и да су, као раја, највернији цару, додавши: „Они су нама покорни а цару верни.“ Исти ефенија доказиваше везиру и мољаше, да се час пре књижарница школска отвори: „јербо то за нас добро бити не ће, и како ћемо пред светом одговарати, кад школе затворимо?“ Рашид-ефендија, највећи противник српског народа, предложио је: „да од тих школа чека царство и Турке у опште велика погибија, да српском народу не треба великих наука ни великих школа, јербо се отуда мора изродити велика опасност за царство.“ „Видећи из својих књига и историја шта су били а шта су данас, наравно је да им се отуда рађа жеља и тежња да опет оно постану што су били, а то се учинити може само с пропашћу Турске. Срби су отпре били глупи, па ено шта под Карађорђем и Милошем учинише, али сад, кад су велике школе, гимназију и лицеј у Београду отворили, не може им нико на пут стати, они с целим светом и девлетима кореспондирају, на Турке вичу и рају нашу на буну подстрекавају, па што је најгоре, сва Европа њима верује, а нас кад се бранимо сви у лаж утерују и варварима нас називају. Из ових узрока, желећи Турке и турску веру а и царство турско сачувати од велике опасности, која нам прети, ја предлажем, да се Србима само оне школе допусте, које требају за њине попове да науче читати и писати, а и да трговци могу у дућану своме записати своју радњу; а што се тиче тога, да им се допусти зидати цркве, нека зидају колико им је воља, па и звонаре нека дижу ако ће до облака, и нека звоне колико хоће, у то нека по свом обичају троше лудо своје новце, јер од цркве њихове нама опасности нема, али има опасности велике од њихових школа и од њихове просвете, јер то их наводи да не трпе да ми владамо над њима, већ ће их гонити да се ослободе. Та видите шта су велике науке у Француској порадиле, па су шта више читав свет узбуниле; шта ће бити од нас кад се Срби — осим оних наших дин-душмана у Србији — т. ј. Херцеговци, Бошњаци, Бугари, они у старој Србији, с проклетом Србијом и Црном Гором сложе, и просветом потпаљени на нас дигну? Ми се њима онда не би могли одупрети, јербо у име своје слободе могу они доста новаца сакупити, које ће им и страни краљеви и цареви дати. — Имају они и мусафира, па и за нас Турке, који смо њиховог племена, нису никако школе, јербо ћемо онда сазнати шта смо пре били, па ће се Турци, Бошњаци и Херцеговци, покварити и здружићемо се с њима, па ћемо и ми постати ђаури. Да се ова опасност од нас отклони, нужно је пре свега, да им не дамо велике школе, и да забранимо по школама учити и читати „српску историју“, прва знања и читанке. Осим тога треба строго забранити све новине српске и само оне књиге у нашу земљу пуштати, које нама никако не могу шкодити.“

После оваког опширног разлагања Рашид-ефендиног, заповеди везир Рашид-ефендији, да тако у договору с владиком Игњатијем отиде у школску књижарницу, да је отпечати и да све речене књиге, т. ј. историју, прва знања и читанке покупе и запечате, а и од свију ученика да се поменуте књиге одузму и у митрополију пренесу па ту под печатом чувају, које је све Рашид-ефендија с владиком Игњатијем точно и учинио. Осим тога дао је везир преко Рашид-ефендије заповедити српској општини најстрожије да се у напредак никако не усуде такве књиге набављати и читати, јербо ко се ухвати, нека сам себи припише шта ће га снаћи, а сад је господар везир „кабахат вам поклонио“.

Кад су трговци чули за ову заповест, поклонише се Рашид-ефендији до земље а неки љубише му и скут! — Од сада могу ђаци учити часловац и псалтир, и читати црквене књиге, које не разумеју, а не смеју мислити ни најнужнија знања да себи прибављају. Свему овоме злу крив је владика Игњатије; истина да је везир то и пре него што дође овај владика намеравао али учинити није смео док Игњатије из Цариграда не дође и тако у њему потпору и заклон не добије. Игњатије је брз на све што се на штету Срба клони, даде везиру своје саизвољење да се ове књиге узму из школе и забране, а без помоћи владике Игњатија не би везир Осман-паша никад то насиље ни могао ни смео учинити. „Од тебе пропаст твоја Израиљу!“ Ово је зло велико, и што пре треба гледати начина, којим би му се доскочити и помоћи могло.

ПИТАЊЕ НАРОДНОСТИ У УГАРСКОЈ.

X.

(Продужење)

Рекли смо, да је вера и народност у Срба увек једна с другом ишла, да у ствари представљаше једно или ако ћемо да кажемо уједињено двојство.

Кад се дакле на прву више или мање вавек нападало силом и јавно, тим није могла неповређена остати ни друга, а ни хтело се није оставити је с миром, јер извесно се може казати, да је непрестана и главна, и једина која пресуђиваше намера била, да се народна индивидуалност српска смрви и колико је могућно сатре. Ако би се когод нашао да мисли да ово није истина, тога ћемо да замолимо да одговори на ова питања:

1) За што се Србима на нечувено насилан начин одузе деспот Бранковић, и за што им се никад војвода не даде?

2) За што оно обећање од год. 1691: „да сви зависе од патријарха свога не само у духовним него и у грађанским својим делима“ *) погазише тако попреко, да је са смрћу патријарха Арсенија III. (1706) и име „патријарх“ погребено?

3) За што дворску депутацију српску, која је год. 1757 заведена била у Осеку и која још показиваше неку сенку народне самосталности, укинуше већ после 21 године?

4) За што народне саборе, у којима се народ ако и слабо само још огледао као народ, претворише у дисциплиновану скупштину са 75 чланова, међу којима њих 25 као војници и не смеју ништа да раде но морају само да се покоравају? **)

5) За што краљ Леополд II. у законском чланку од 27. Дек. 1790 (8. Јан. 1791), који је преиначивши предлог угарског сабора издао, задржа себи право (управо произвољност) да „пословима (српског) клира, цркве, вере, завода, школа и васпитавања младежи“ ***) рукује он из Беча, дакле као цар аустријски а не као краљ угарски, а Срби станују у Угарској, и угарски сабор право имаше кад рече „да ми (сабор) сматрамо њих (Србе) да су синови угарски, јер су се родили с нама заједно у једној земљи“ †)... и „да поред грађанског права, које је Србима дато, не може постојати произвољност, којом се поступа с црквом, заводима, васпитавањем и управом клира“. ††)

6) За што за 50 година не дозволише сабора, а ономе, који сазван би после смрти митрополита Стратимировића, и доцнијима не дадоше радити ништа друго до само да новог митрополита изабере?

7) За што држава обилато плаћаше свештенство римско и унијатско, а православно српско остављала је у сиротињи и убожаству и за ужитак му одредила само оно што од народа испроси?

8) За што су школе таким мрежама испреплетене биле, да Србин, ако не промени веру, не могаше у школу ићи или је врло брзо оставити мораде?

9) За што се не дозвољаваше Србима имати штампарију, коју су из старе постојбине собом донели, а за тим забрањиваше из Русије доносити црквене и школске књиге, и кад на послетку дозволише завести штампарију, за што је узеше под дворско-полицајни надзор?

10) За што се забрањиваше Србима подизати цркве, а где би им се и дозволило, ту се тражаше да покажу од куда им новаца, *) а унијатима подизаше великолепне о трошку своме?

11) За што поред свега обрицања од 1691 беху у години 1770 октроисали нов календар и укинули многе свеце?

12) За што дираше у вековима освештани обичај Срба да проводе своје црквене и манастирскд, сеоске и домаће славе, да по кућама држе иконе? **)

13) За што наредише да је непокретних добара а на име властеоства могао имати само онај, који је римске вере? ***)

14) За што Србима докле се држе своје вере као неким паријима затвораше школе не само слободних наука него и трговачке и занатлијске. †) И

15) За што светињу народну — историјским делима освештано име *српско* беху прогнали из круга народног и црквеног, и Србе називаху „неунитским Грцима“, „Илирима“, „Расијанима“ а њихову цркву „грчко-неунитском“, кад та имена немају никаква темеља, управо су дакле произвољна?

Могли бисмо и више којешта навести, али ћемо да се ограничимо на ових 15 питања, па како да се одговори на њих?

*) Народна српска скупштина 1. и 3. Маја 1848 у Карловцима, стр. 3.

**) Године 1779. Види: Српска народна скупштина, стр. 7.

***) Szalay, стр. 85.

†) Szalay, стр. 87.

††) Szalay, стр. 91.

*) Народна српска скупштина, стр. 33.

**) Народна српска скупштина, стр. 37—43.

***) Будући да човек не напушта драговољно одличје и госпоштину, због тога су, као што већ рекосмо, многобројне знамените племићке породице српске оставиле своју цркву, а у следству тога наравно и своју народност, као н. пр. Пејачевићи, Јанковићи, Михајловићи, Марковићи, Бубановићи и многи други. А и почасним титулама одвукоше племство српско те се полатинило, као н. пр. грану једну породице Накине. (Види: Народна српска скупштина, стр. 45.)

†) Народна српска скупштина, стр. 46.

Јест, одговорити је ласно, тако ласно, да се види скроз: хтедоше од народа српског направити народ, *кога је било на свету,* а за то су и најгора средства добра, јер на што бољих и благороднијих средства кад ни намера није племенита?

Али и беху паметни па не хтеше свуда поступати под једним видом. Горке и опаке речи, које Србе завијаху у тугу и жалост, говорише час преко магистрата, час преко школских власти, час преко угарске владе — у кратко ненавист хтедоше на друге да наврате, а плодове да приберу себи.

Да угарски краљ није ништа друго био до краљ угарски, за цело никад не би у држави својој тако поступао с народом, који му за државу има толиких важних заслуга, јер би морао увидети, да се тиме само земљи шкоди. Али овај обзир у бечком је двору лахак био као перце, јер колико пута потребоваше баш оно, што краљ у Будиму никад требао не би? Зар би могло краљу угарском на ум падати, да државу и народ свој жртвује каковим страним интересима?

А ипак тако беше врло често у носилаца круне св. Стевана све једнако од времена Фердинандова. Већ само то што се за насиља, која су чињена Србима, ненавист навраћаше на Мађаре, овима је до зла Бога нашкодило. А политика ова, која се за извесне намере тако играла с народима, доиста је и постигла велике успехе, ако и не такве, за које би јој се завидети могло: Срби су три пута пресудили судбину Угарске — један пут под Фердинандом I. за Запољиних ратова, други пут под Леополдом I. и Јосифом I. за Ракоцијиних смутња, а трећи пут под Фердинандом V. и Фрањом Јосифом I. за Кошутова преврата. Срби позивани беху да то чине у име зала, која су бајаги претрпели од Мађара, и у име верности, коју су угарски краљеви не као такви већ као владаоци аустријски узели од њих. *)

А најжалосније у свему је то, што Срби, који поштено и простодушно чинише што су дужни владалачком дому и зањ изобила крв проливаше, **) ипак употребљавани су само на то,

*) Гроф је Коловрат 15. (27.) Авг. 1748 званично писао: „Српски је народ patrimonium domus austriacae (имаовина дома аустријског) а не regni Hungariae (краљевства угарског).“ Szalay, стр. 47.

**) Краљеви и цареви више су пута признавали велике заслуге српске. Јосиф I. каже за Србе: „Illibata integerrima fidelitate“... „merita praestantissima de augusta domo nostra“. (Непоколебљивом и превеликом верношћу... сјајне заслуге за наш пресветли дом.) Карло VI. каже:

БОРБА У ЖИВОТУ.

Трећи део.

(Продужење)

„Па је су ли срећни?“ рече странац.

„Да богме,“ рече Климента, „нема две душе да тако живе. Немају друге бриге него за ово.“

Она подиже главу као да се на један пут нечега сетила, па живо погледа у госта. А кад виде да се окренуо лицем према прозору те се као загледао нешто у околину, онда она брзо даде знак мужу своме и показиваше на онај оглас па помицаше уста, као да непрестано и с великом узбуђеношћу казује све једну исту реч или један исти став. Али како ништа на глас не рече и како њезино немо помицање и други њезини знакови беху врло чудни и необични, то овако неразумљива ствар доведе Британа до крајњег очајања. Он се наизменце загледаше час у сто час у госта па онда у кашике па у у своју жену — праћаше њезине мигове пун чуда и збуњен — питаше је таким истим знацима да није имање у опасности, да није од куда он сам у опасности или да није она — на њезино намигивање одговараше другим показујући да је у највећој забуни и невољи — праћаше јој мицање усана — погађајући муцаше пола гласно „млеко и вода“, „мало воден“, „миш и орах“, — и никако да погоди шта она хоће. Климента се на послетку остави свега, јер виде да не може ништа бити; него полагано примакне столицу своју ближе госту па онда сеђаше као на миру, тобож се загледала у под, али од часа на час оштро бацаше погледе на њега и чекаше да је још што запита. Није дуго чекала јер он одмах поче:

„А шта је било после с оном младом госпођицом што је отишла?“

Климента поврти главом.

„Ја сам чула,“ рече она, „да доктор Цедлер зна о томе више него што хоће да каже. Госпођица је Милка добила писма од сестре своје, у којима вели да је здрава и срећна, и да је још срећнија од како се Милка удаде за Владу; — па је она и отписивала. Али је још једнако тајна шта је с њоме, нити се до овога часа што о томе зна, а то —“

Она овде замуца и прекине.

„А то?“ понови гост.

„А то како ја мислим може знати само један човек,“ рече Климента усплахирено.

„А ко ли је то?“ упита гост.

„Господин Михаило Ворден!“ одговори Климента чисто подвикнувши, те тако показа мужу своме шта му је хтела још мало час казати, а опет Михаилу Вордену да га је познала.

„Ви ме се сећате, господине?“ рече Климента дркћући од узбуђености; „баш сам опазила да ме се сећате! Знате ону ноћ у башти, — ја сам била с њоме!“

„Јест! Ви сте били,“ рече он.

„Јесте, господине,“ одговори Климента, „јесте за цело. Ово ми је муж с вашим дозвољењем. Вењо, мој рођењи Вењо потрчи госпођици Милици — потрчи господину Влади — потрчи ма на коју страну Вењо! Гледај да ма кога одмах доведеш овамо!“

„Станите!“ рече Михаило Ворден па се мирно намести између врата и Британа, „шта хоћете?“

„Да им кажемо нека знају да сте овде,“ одговори Климента пљескајући рукама у пуној радости; „да им кажемо нека од вас чују што о њојзи, из ваших уста; нека чују да је нису са свим изгубили него да ће се опет кући вратити те да усрећи свога оца и сестру која је толико воли — па и њезину стару служавку, мене јадницу,“ а ту се груну обема рукама у груди,

да другима срећу а себи народно благостање изрију и разоре па на тим развалинама да трећему процветају частољубиви планови!

(Продужиће се.)

ОБРТНИЦА од ХАРТИЈЕ с МЕТАЛНОМ ОСНОВОМ.

(Продужење.)

Још је знаменит један други навод против слободе банака. Кажу да слободне банке изазивљу и доводе привреди народној кризе трговачке, а наравно ни једна криза ма у којој грани народне привреде не пролази а да не остави дубока трага у целој привредној задрузи. Криза је кад омахне спекулација читаве једне врсте привредника, и то тако нагло и тако дубоко да се привреда њихова веома силно потресе ако не и са свим разори. Узећемо од воље примера каква да то ако можемо јасније покажемо. У време кримскога рата много спекуловаше људи храном. Енглези и Французи плаћаше добро. Капитали уложени у житарску радњу богато се обрташе и враћаше. Други капитали, што доносиваше слабијег интереса, кренуше се у житарску радњу. Цена се житу све већма пењаше; спекулација се ободраваше: житари скупљаше велике готовине очекујући једнако све вишу цену. Људи који имадоше 10.000 ‡ цес. капитала узеше још један пут толико на кредит те уложише у жито очекујући два пута веће цене. На један пут се показаше изгледи за мир. Цена одмах трже натраг. Сопственици великих готовина потекоше да их се ослободе што пре. На трг излажаше велика и жустра понуда а тражња се повлачаше. Скупо набављено жито оде у бесцење. Капитали тако уложени пропадоше. У сву класу оних привредника, који су са жирима у свеси стајали, потресе се вера, сумња се о њиховој способности плаћања, о њиховој новчаности. Ова се вера у опште потресе у свију кредитора, и коме год прилике допуштају потећи ће да покупи што има од кога да тражи. Ако су земљоделци ободрени високом ценом жита засејали више земље него обично, па им се сад не враћа онај уложени капитал или тек само неким делом: онда криза подухвата не само њихове кредиторе него и све оне занатије и трговце којима су земљоделци муштерије. Одмах ће се мање фесова нових понети и мање нових шамија повезати. Па још особито ако су охрабрени прошле године трговци изнели на трг већу масу ових артикула! Тако криза долази и наставља се поглавито тиме, што се нагло одношај тражње према понуди измени, и то на начин који је са свим противан очекивању и разуму оних који су понуду на трг изнели. Сам одношај тај ремети се врло различним узроцима, често за чудо незнатним; нити их можемо избројити, јер ће им се број затворити кад се заврши историја људског обрта. За нас је овде доста да знамо да узрок кризама *није* у слободи банака. Трговачких криза, или управо *криза прође* било је и пре него што је било слободне емисије банкнота, њих има тако исто у Аустрији поред монополске банке као и у Америци поред слободе банака. Јест истина, слободне банке дајући кредита уопште либерално, иду у неколико спекулацији на руку да се надспекулира. Али ово је у опште зла страна кредита. Где је срећа ту је и несрећа. То је тако, и кредита нема нигде да није у неколико и с ризиком скопчан, а највише је то још онде где је он највећма развијен. У слободи се развијају најбоље као и најгоре стране човечије (Рошер). Тако и сваке друге установе која је израз човечије мисли и његова живота. Ако хоћемо да уживамо све благослове од кредита, ми то не можемо а да се у исто време и не изложимо и злим последицама од развијена а зло узета кредита. Наука, искуство, искрено и вешто вршење послова кредитних, све боље т. ј. све шире и све дубље познавање сфере у којој се ради, своди ризик онај на најмање. Наравно да је овде остављено место за превентивне мере од стране државе, само ове мере треба да раде у правцу природе саме ствари а не против те природе. Будући да од кризе саме банке понајпре и пате, то је у њиховоме интересу да чине све што могу да је спрече. Баш с тога би им ваљало и оставити што пуну слободу. У осталом, је ли спекулација у јакоме напону и расте ли све већма, ту не би помогло ни кад би монополска банка место да даје кредит, тргла своје ноте из обрта. Шта више могло би то опасно бити. Напред је напоменуто како су последња истраживања показала да се обрт губећи банкноте баци на друге форме кредита. Навешћемо овде неколико статистичких података о обрту у Енглеској.

			банкнота у обрту		меница	
У другој четв.	1836		30,100.000	ф.с.	64,840 000	ф.с.
„ трећој „	„		29,880.000	„	78,060 000	„
„ другој „	1838		80,790.000	„	62,880.000	„
„ трећој „	„		31,030.000	„	71,780.000	„
„ другој „	1839		30,380.000	„	73,980.000	„
„ трећој „	„		29,040.000	„	82,030.000*)	„

Даље, и поред монополске банке и поред стро-

*) Вагнеров навод из Took VI., Banks of Jssue, 1840, 214.

„Cum immortali laude nec sanguini nec substantiae perpercit.“ (Бесмртном славом не штеђаше ни крви ни блага.) Марија Терезија рече: „Contra hostes quoscunque fortiter et strenue militaverat, faliterque fidelium subditorum et vassalorum obligationem rite adimpleverat.“ (Борио се против свију непријатеља храбро и силно и испунио точно дужност верних поданика и вазала.) Фрањо Јосиф I. каза: „Unsere tapfere und treue serbische Nation hat sich zu allen Zeiten durch Anhänglichkeit an unser kaiserliches Haus und durch heldenmüthige Gegenwehr gegen alle Feinde unseres Thrones und unserer Reihe rühmlichst hervorgethan.“ (Наш храбри и верни народ српски у свако се доба славно одликовао приврженошћу к нашем царском дому и јуначким отпором против свију непријатеља нашег престола и наших држава.)

СТРАНЕ НОВОСТИ.

Ствари у Угарској као да се не развијају тако ласно, као што мислише неки кад је гроф Мајлат дошао на место грофа Зичије. Од како је Шењија наименован за таверника, још не изађе ништа у јавност, што би се казати могло да је напредак у ствари сабора, а што се каже да ће сабор 8. Авг. бити сазван, то се тако тек нагађа, али извесно није. Важно место врховнога земаљског судије још није попуњено, а ни о избору палатина није се ништа решило. Такође ни угодили се нису још да ли ће се жупаније и муниципије обновити пре него што се избори расписују или само ради тога да ове предузму. Напротив; с овом ствари као да су сад зањати више него икад, и што су многи у Угарској знаменити људи дозвани у Беч биће да угађају ове ствари, јер ту има врло супротних мисли. За успех будућег сабора не мање је ова ствар важна, као и избор лица, које ће имати да на сабору заступа захтевања владина. Као што ствари сад стоје, чини се да је првенство добила она партаја, која безусловно хоће да се жупаније опет обнове, а то у неколико и тога ради, што је пређашња влада била противног мишљења желећи боље успети с изборима. За врховног земаљског судију кажу да ће постављен бити тајни саветник Циракија, који је год. 1861 био велики жупан у жупанији столно-београдској. Сви остали велики жупани из тог времена биће, како кажу, опет постављени у своје

„да јој само једном угледам њезина слатког лица. Де потрчи Вењо, потрчи!“ Па га једнако тераше на врата а опет Ворден не одмицаше са њих па одбијаше Британа једном руком, не срдито али нешто невесело.

„Али може бити,“ рече Климента па прође мимо свога мужа и онако у брзини потрже мало огртач г. Вордена, „може бити да је и она овде; може бити да је овде близу. По вама бих рекла баш да јесте. Пустите ме господине молим вас да видим. Ја сам је чувала док је још мала била — ја сам гледала како је расла да буде дика целој овој околини. Знам је ја кад је била вереница господина Владе. Ја сам гледала да је одвратим кад сте је ви мамили да иде с вама. Знам ја шта је и како је била стара кућа њезина док јој је на души била и како се изменила кад она оде и кад је нестаде. Пустите ме молим вас да је видим.“

Он је погледаше са сажаљењем а и нудећи јој се; али не показа ни једнога знака да пристаје.

„Чини ми се да она и не зна,“ продужи Климента, „како је они воле, како ће јој се радовати да је опет једном виде. Она се можда устручава да кући оде. Може бити да ће имати више срца кад мене види. Кажите ми само право, господине, је ли и она с вама?“

„Није,“ одговори он мрднувши главом.

Овај одговор и оно његово понашање и оно његово црно руво и оно што дође натраг онако мирно а огласио беше да хоће и даље на страни да остане, све јој то каза шта је у ствари. Марица је умрла!

А он јој и не рече да није; јест она је дакле умрла! — Климента седе доле, сакри лице на сто па плакаше.

У томе трепутку долете као без душе стар човек један са седом косом, и тако се био задувао да му се глас једва могаше познати као глас г. Сничића.

„За име божје господине Вордене,“ рече адвокат па узеде госта мало на страну, „који вас ветар донесе —“ а он сам беше баш као да га ветар дотера те не могаше даље, него кад мало одахну онда рече изнемоглим гласом: „овамо!“

„Богме ће бити зао ветар,“ одговори он, „да сте могли чути оно што мало час овде би — како ме молише и салеташе да чиним што не може бити — како сам збунио и ражалостио људе!“

„Знам ја то. Али за што и дођосте овамо мој драги господине?“ настави Сничић.

„За што дођох! Од куда знам ја ко је газда у овој крчми? Ја кад вам оправих мога слугу, свратих овамо, јер ми се учини кућа нова; а ја сам и онако радозналац у свему новоме и староме што се тиче старе ове околине; а ово није у вароши. Ја сам хтео најпре с вама да говорим пре него отидем тамо. Требало ми је да знам што би ми људи рекли. Па вам опажам да ми ви то казати можете. Да није било ваше којекакве предохране, ја бих одавно много и много чуо и знао!“

„Наша предохрана!“ одговори адвокат: „Говорећи у име моје и Крагића — покојнога,“ овде Сничић погледа на црну повезу на своме шеширу па поврти главом, „с каквим нас правом можете корити г. Вордене? Било је уговорено између нас да се о ствари оној никако и не спомиње, а и не би требало да се озбиљни и честити људи као што смо ми (запамтио сам ја ону вашу реч онда) у ту ствар мешају; па опет ви велите: ваша предохрана! Кад је Крагић, Бог да му душу прости, легао у свој поштовани гроб с пуном вером —“

„Ја сам свечано обећао да ћу ћутати док се не врати па ма кад то било,“ прекине га Ворден, „и ја држах реч.“ (Продужиће се.)

жупаније. Но ово су све само нагађања, али се могу и обистинити. Што се пак тиче државоправних одношаја, који се имају на сабору уредити, о тима читамо у једним новинама да се мисли тражити од сабора да се одрече онога права, које му по уставу припада да одобрава краљу хоће ли и колико војске узети, те тако да се уклони ова највећа сметња јединству аустријске војске. Поред тога искаће се од њега и да пристане да буде један бупет за све царство, па тим начином да се преиначи пређашњи финанцијски дуализам, који би по уставу угарском морао постојати. Кажу да су се Естерхазија и Мајлат обвезали двору у тој ствари, и Мајлат ће у служби дворског канцелара остати само тако, ако с тим продре на сабору. У смотрењу пак одношаја међу Хрватско-Славонијом и Угарском неки је хрватски државник саставио програм, по ком би се исти уредити имали. Тај програм обузима ове точке: 1. Хрватско-славонски ће сабор одредити депутацију, у којој ће бити од прилике три пута онолико чланова колико би хрватски сабор имао да их пошље у Беч на сабор државни. Пештански ће сабор одредити толико исто посланика, који ће с хрватским депутирцима учинити погодбу. 2. Саветоваће се о пословима, који су Хрватској и тројној краљевини заједнички на име о законодавству грађанском и казненом и т. д. 3. Пре свега пак имали би се одредити услови, под којима би заступници Угарске и Хрватско-Славоније дошли на државни сабор 5. На послетку ће се хрватско-славонска депутација старати да се одрже садашње установе: дворска канцеларија, намесничко веће и седмолични суд.

За споразумљење међу Аустријом и Пруском једнако су смутни изгледи. Гроф Менсдорф се 22. ов. м. у вече вратио из Ишла, а у суботу 24. ов. м. у јутру вратио се у Шенбрун и цар. Од састанка у Гастајну с краљем пруским нема ништа, јер се немачке велике силе не могоше да погоде међу собом. Као што „*Вандерер*“ пише, оне су у том погледу сад даље једна од друге него што су и биле. „Пруска не попушта ни најмање, па Аустрија сад мора да се стара како да сачува свој интерес као велика сила и европска и немачка.“ Царска влада — завршује „*Вандерер*“ — стоји на прагу да се на важне ствари реши. Прилика је да ће гроф Бломе још један пут ићи у Гастајн да покуша споразумљење учинити. 24. ов. м. очекивао се у Бечу саксонски министар Бајст.

„*Монитер*“ пустио се под 21. ов. м. да прегледи шта се у шлезвиг-холштајнској ствари радило све до последње доба, кад је баварско-саксонско-дармштатски предлог на савезној скупштини упућен дотичном одбору, закључујући чланак свој овим речима: „Приликом нових појава у немачком савезу многи су распитивали како ће француска влада узети политику немачких кабинета. Одговор је ту на оној линији, које се влада француска отпре држала у тој ствари. Колико се год пута нашла побуђена да изјави своју мисао, то јој се свагда односила на народно осећање житељства, и она не престаје желети, да с овим начелом буде у слози што се год угоди.“ У смотрењу оног случаја где је руски један официр нападао у Паризу у посаобини руској секретара, па због тога руска влада тражила да јој се тај официр изда да му сама суди, изражава се „*Монитер*“ да у међународном праву нема наредбе, која би се на овај случај применити могла. „Француска је влада уверена да у овом случају не вреди ништа што се измишља о начелу, учинила је неке примедбе, али је изјавила да ће чинити што до ње стоји да француски суд слободно ради што има. Не изјашњавајући се о питању начела, одговор руски уклања све тегобе, и тако ствар остаје да је реше француски судови.“ „*Монитер*“ даље мисли да има узрока узети, да ће северно-американска влада поступати према Мехици беспристрасно и помирљиво, а то се види и из настављења, које је дато американском генералу што заповеда на мехиканским границама, као и из начина, по коме месне власти по савезним пристаништима извршују прописе у смотрењу томе, да се оружје не извози и војници да се не наимљу.

Новине „*Италија*“ потврђују да је краљ Виктор Еманујило имао доиста у Валдијери разговор с грофом Сартижом, али кажу да није истина да ће се краљ састајати с папом. У опште — вели — мисли се да ће оба суверена онда истом моћи да се један другоме приближе кад француска војска отиде из Рима. Што се пак влада француска трудила да се међу Италијом и Римом опет предузму договори, то се — ако је истина што једна флоретинска депеша каже — са свим покварило, и због тога је француски посланик код италијанског двора барон Малере на два месеца дана отпутовао у Париз. У Анкони се појавила колера.

Ствари у Шпанији како који дан бивају све грђе. Чује се да је краљица писала цару Наполеону и молила га да је светује шта да ради, јер од састанка њеног с њиме као да за сада не ће бити ништа. Еспартерова партаја дигла је јако главу, а она ради да се династија обори па Шпанија и Португалска сједине у једну државу. Међу тим О'Донел се држи чврсто. За шпањолског посланика код двора италијанског наименован је маркиз Тиљакарне, а њему је придодат херцег Гренадски. Кнез Афљона постављен је за посланика у Бечу. Генерал Гандора издао је војсци приказ, којим управо рат оглашује доминиканцима и свештеничкој партаји, која непрестано рије по народу.

Намештање телеграфске жице по великоме океану, која би Европу имала скопчати с Америком, од 21. ов. м. нешто се пореметило, а до тог дана жице је спуштено у море за 1200 миља далеко. Од лађе, која жицу спушта, не може да се добије никаква гласа. Мисли се да се жица струјама морским покварила на дну мора на 2400 аршина дубоко. „*Тајмс*“ и „*Морн. Пост*“ држе да је предузеће ово са свим пропало; „*Дели Њус*“ вели да је ту злоковарна каква рука морала учинити штогод да се посао поквари.

Краљ ће шведски овога лета ићи са женом својом у Немачку, а на име доћи ће у Слезију на добро Мускау, које је отпре припадало кнезу Пиклеру а сад је холандског принца Фридриха, па ту се мало дуже забавити С њиме ће се или ту и у Ердмансдорфу (пруској Слезији) састати краљ пруски. Кажу да овај састанак има на себи политична значаја. Такав је састанак имао ових дана краљ шведски и с краљем данским, који га је у Шонену походио. Ништа се не чује шта је ту рађено, толико само кажу да је краљ Христијан IX. непоколебљив у својој антипатији према томе, да се у даном случају три скандинавске краљевине стопе у једну. 22. ов. м. краљ је шведски с принцом Августом вратио данском краљу походу у дворцу Бернстрову, а у вече се одмах вратио натраг, јер је двору његовом у Штоколму јављено да ће доћи да га походе руски велики кнезови Константин и Алексије, који с ескадром једном од 27 убојних лађа крстаре по источном мору. Због одношаја, у којима се Шведска и Русија од више година налазе ради Финске, ова похода пада јако у очи.

У Атини се 17. ов. м. разносило да ће неколики министри оставити службу и војни министар постати краљев аљутант.

По гласовима из Цариграда од 17. ов. м. колера се тамо и по околини раширила. Кажу да је има и у Солуну и на принципским острвима, где су сви послови стали, а такође и у Кавалу у Тесалији.

Мисирски се вице-краљ вратио у Александрију, и примивши званичне походе отпуговао у Каиро. Ово је знак да тамо колере већ нема.

Португалска се спрема да укине робље у својим насељима.

По гласовима из Шанхаја од 10. пр. м. принц Конг још није опет са свим у милости код цара. Из Јапана долазе повољни гласови. Теикун се решио да удари на кнеза негатског, а овоме се опет придружио кнез сачумски.

НАЈНОВИЈА ПОШТА.

Шлезвиг-холштајнска ствар или — као што се сад изметнула — аустријско-пруска хоће да буде врло озбиљна. Гроф Бломе јуче је опет отпутовао у Гастајн да покуша на ново произвести споразумљење с двором пруским. У Бечу држе и да се може и да се не може доћи до споразумљења, па су готови и на једно и на друго. Највећа је запрека споразумљењу на основу меморандума од 3. ов. мес., ког се Аустрија држи, у томе, што би то споразумљење, извртала се ствар како му драго, значило да се Бизмарк са својом политиком повлачи, и тако би он морао пасти а краљ држи да му је он потребан. Међу тим још се не може узети да је ствар дошла дотле, да ће се договори прекинути. У осталом кажу да су настављења, која је сад добио гроф Бломе, таква, да ће се Бизмарку избити из главе што држи да Аустрија не ће ићи тако далеко да се завади с Пруском, јер се, као што једне новине јављају, решила да ни у чему више не попушта. Но ипак дође ли до тога да се оне заваде, још није следство да ће се одмах пустити и у рат. Најпре ће можда стајати међу собом у наоружаном миру, а тада истом рат прелази на поље могућности. „*Кели. Цте.*“ поче опет говорити да се Аустрији даду подунавске кнежевине у накнаду што би Пруска узела полабска војводства. Како стоји с оваким пазарима у данашње време, то смо казали напред у првоме чланку. — Белгијски краљ Леополд решио се да још за живота пренесе круну на свог сина херцега Брабантског. Писмо, којим се на његову корист одриче престола, издаће се 13. Авг., и тако ће се принц-наследник белгијски, који ових дана долази у Кобург, можда у Брисел вратити као краљ. — Енглеска ће краљица на путу свом, који предузима у Немачку, сутра бити у Антверпену. — Француска ће се царица ове недеље вратити у Париз, где се принц Наполеон очекује 3. Авг., који ће за тим одмах отпутовати у Празен. Принцеза Клотилда остаје у Медону. „*Монитер*“ саопштава распис министра унутрашњих дела, у ком се говори како су на миру свршени општински избори. „У владиним очима — вели распис — нит има победитеља нит побеђених; ми примамо с једнаком готовошћу и оне који су опет изабрани и оне новоизабране, па нека мисао помирења, која је при изборима владала, ухвати корен и у општинским саветима. — Потврђује се да је састанак краљице шпањолске с царом француским одложен. Кажу да краљица не сме да иде у страну земљу, јер се боји да ће се онда дићи револуција. Међу тим сад је на путу њеном свуд примају лепо; у Мадрит ће се вратити 20. Авг. — Италијанка се влада обраћала папи да би помиловао па ослободио све политичне предступнике из некадашњих његових земаља, у чему ју је Француска потпомагала, но папа ју је с тим одбио. — „*Дели Њус*“ извештава да је президент сједињених американских држава одредио војнички суд, који ће судити Цеферсону Девису; у суду ће том бити девет генерала, а председаваће генерал Грент. У осталом гласови из Новог Јорка од 14. ов. м. јављају да Џонсон отпушта слободне све ратне заробљенике заједно с генералима, али иште од њих да се закуну да ће бити верни. Министар поморских дела наредио је да се ескадра на атланском мору смањи на 10 а она на реци Мисисипи на 5 лађа. Законодавна власт у Конектикуту решила је, да сједињене државе не смеју никад признати владу, која би се од које европске силе наметнула ком американском народу.

Курс. ‡ ц. 5 фр. 23 н., сребро 8%.

ОГЛАСИ.

За разна надлежателства обштине београнске нужно є 700 хвати дрва мишлинке кое нису цепке, и 300 хвати пол-дуплы колубарски дрва.

Овога ради држаће се предъ кућомъ суда овогъ лицитація 11. Августа тек. год., а ко хоће да лицитира дужанъ є 50 ‡ ц. кауціє за пишманлукъ или накнаду штете за не подпуно извршење обвезателства положити.

Услови ове набавке могу се свагда у обштинском суду видети. (1—3)

№ 3702. Издано одъ стране обштинскогъ суда вароши Београда, 26. Юла 1865 у Београду.

☞ Добра винска сирћета — како на више тако и на мање — има на продају код СИМЕ ПИСКАРЕВИЋА по 40 гр. ч. аков. (2—6)

Издаје и уређује Милош Поповић.

У државној штампарији